

Тема «Повідомлення про суттєві зміни в майновому стані»

План:

1. Що таке повідомлення про суттєву зміну майнового стану?
2. Хто зобов'язаний подавати такі повідомлення?
3. Коли виникає обов'язок подавати ПСЗ, терміни, типові помилки при поданні ПСЗ
4. Яке поняття доходу і видатку застосовується при поданні ПСЗ? Скільки ПСЗ необхідно подати у разі одночасного придбання майна та здійснення видатку?
5. Чи необхідно відображати інформацію, яка була зазначена в ПСЗ, у декларації?
6. Особливості подання ПСЗ на період воєнного стану
7. Як подати ПСЗ?
8. Відповідальність за неподання або несвоєчасне подання ПСЗ

1. Що таке повідомлення про суттєву зміну майнового стану?

Повідомлення про суттєву зміну майнового стану – це документ, який подається державними службовцями та іншими суб'єктами декларування в Україні у випадках, коли їхній майновий стан зазнає значних змін. Відповідно до законодавства України, таке повідомлення необхідно подати, якщо вартість отриманого майна або доходу перевищує певний поріг, що зазвичай дорівнює 50 прожитковим мінімумам для працездатних осіб.

Це повідомлення є важливим інструментом у боротьбі з корупцією та забезпеченні прозорості діяльності посадовців. Його зобов'язані подавати, наприклад, після придбання нерухомості, автомобіля, отримання спадщини або іншого значного джерела доходу. Подача здійснюється через Єдиний державний реєстр декларацій НАЗК.

Такі заходи сприяють підвищенню відповідальності посадових осіб і зменшенню корупційних ризиків у державному управлінні.

2. Хто зобов'язаний подавати такі повідомлення?

За повідомленнями НАЗК, обов'язок подання повідомлень про суттєві зміни в майновому стані поширюється не на всіх публічних службовців, а лише на окремі категорії з числа суб'єктів декларування, а саме:

1) **Службових осіб**, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище відповідно до статті 51-3 Закону України «Про запобігання корупції». До них належать, зокрема, керівники органів державної влади, їхні заступники, керівники функціональних підрозділів,

судді, прокурори, слідчі та дізнавачі, а також інші співробітники правоохоронних та контролюючих органів, військові посадові особи вищого офіцерського складу, голова Національного агентства з питань запобігання корупції та його заступники, уповноважений Верховної Ради України з прав людини та інші.

Повний перелік таких осіб містить примітка до статті 51-3 ЗУ “Про запобігання корупції”.

2) **Декларантів**, які обіймають посади пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до переліку, затвердженого наказом НАЗК від 06.11.2023 № 249/23.

До таких посад належать, зокрема, посади керівників секретаріатів Верховної Ради України та їх заступників, працівників Офісу Президента України, за винятком посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, керівників підприємств, які здійснюють діяльність у галузі: містобудування, житлово-комунального господарства, використання та охорони земель, природних ресурсів і охорони довкілля, соціально-економічного розвитку, транспорту та дорожнього господарства, управління майном, торгівлі та розвитку підприємництва, призначення яких (укладення контракту з якими) здійснює міський голова міста Києва та Севастополя, а також міських (міст районного значення) голів, селищних і сільських голів тощо.

Всі інші категорії публічних службовців, окрім тих, перелік яких міститься у вищевказаних нормативно-правових актах не зобов'язані подавати такі повідомлення.

3. Коли виникає обов'язок подавати ПСЗ?

У разі отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку декларантом на суму, що перевищує 50 прожиткових мінімумів. У 2024 це – 151 400 грн.

Обов'язок подати ПСЗ виникає лише за сукупності таких обставин:

- отримано дохід, придбано майно, здійснено видаток;
- дохід отримав / майно придбав / видаток здійснив саме суб'єкт декларування;
- розмір доходу / видатку перевищує 50 ПМ.
-

Подання ПСЗ в інших випадках (у тому числі щодо членів сім'ї) Законом не передбачене.

Крім того, необхідно щомісяця подавати ПСЗ, якщо розмір місячної заробітної плати суб'єкта декларування перевищує 50 ПМ

Заробітна плата суб'єкта декларування вважається його доходом. Відповідно, якщо суб'єкт декларування отримав одноразовий дохід (у вигляді заробітної плати тощо) у розмірі понад 50 ПМ, коли такий дохід було отримано, то виникає обов'язок подати ПСЗ.

Строк для подання ПСЗ – 10 календарних днів з моменту отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку.

Важливими аспектами при визначенні суттєвої зміни є:

- саме разова операція (одержання доходу, купівля майна, здійснення видатку), а не сукупний дохід/витрати за певний період;
- розрахунок ведеться виходячи з нарахованої, а не отриманої суми – тобто дохід має включати податки, збори тощо;
- дохід має бути фактично отриманим, а не лише нарахованим.

Отже, якщо держслужбовець, який є суб'єктом подання ПСЗ, отримав винагороду, премію, здійснив покупку будинку, автомобіля, земельної ділянки чи іншого майна, або ж зробив разовий видаток (наприклад, оплатив курс навчання, турпоїздки тощо) на суму понад 151 400 грн – це вважається суттєвою зміною його майнового стану.

Якщо при отриманні спадщини, подарунка, приватизації нерухомого майна грошова оцінка такого майна не проводилась і вартість його не відома, ПСЗ не подається. Таке майно зазначається в декларації за відповідний період.

5. Яке поняття доходу і видатку застосовується при поданні ПСЗ?

Під поняттям «**одноразовий дохід**» слід розуміти отримання суб'єктом декларування доходу, що перевищує суму в розмірі 50 ПМ, який нарахований та фактично виплачений одним джерелом доходу, має ознаку доходу та визначену дату набуття права власності на такий дохід (дату отримання доходу).

У разі отримання доходу **різними платежами** (транзакціями) від одного джерела й одного виду, йдеться про отримання декількох одноразових доходів. Тому ПСЗ подається лише по тій транзакції, розмір якої перевищує 50 ПМ. Суми транзакцій, навіть проведених в один день, не сумуються.

Зобов'язання повідомляти про суттєві зміни в майновому стані є додатковим заходом здійснення фінансового контролю, спрямованим на з'ясування фактичної зміни у майновому стані суб'єкта декларування, не очікуючи подання наступної декларації. Тобто повинна виникати реальна суттєва зміна у майновому стані, яка полягає у можливості використання відповідного доходу суб'єктом декларування або здійсненні ним значного видатку.

При вирішенні питання про наявність чи відсутність обов'язку подати ПСЗ слід брати до уваги розмір нарахованого одноразового доходу, який при цьому був фактично отриманий суб'єктом декларування, до оподаткування (оскільки податковий агент, який нараховує, виплачує або надає оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок на доходи фізичних осіб – пп. 168.1.1 п. 168.1 ст. 168 ПК України), а також до можливої оплати роботодавцем інших платежів – аліментів, відрахувань до недержавного пенсійного фонду тощо). Про дохід, що був нарахований, але не сплачений (не отриманий), не повідомляється (абз. 1 п. 6 Порядку № 450/21).

! При визначенні початку перебігу строку, протягом якого особа зобов'язана подати ПСЗ, до уваги слід брати дату фактичного отримання доходу суб'єктом декларування, а не дату його нарахування.

Під поняттям «одноразовий видаток» слід розуміти витрату, здійснену одним платежем (наприклад, однією транзакцією) незалежно від форми його здійснення – готівкової чи безготівкової.

Приклад 1

У разі отримання кількох платежів заробітної плати з різними сумами має місце отримання декількох одноразових доходів з одного джерела. Тобто особа може розпоряджатись грошовими коштами одразу після їх одержання (надходження частинами, наприклад, до 15 числа місяця і потім – до 30 числа).

Суб'єкт декларування повинен подати ПСЗ лише коли розмір нарахованої заробітної плати за половину місяця перевищує 50 ПМ і при цьому ця частина заробітної плати фактично отримана суб'єктом декларування.

Приклад 2

Суб'єкту декларування за повний місяць було нараховано заробітну плату, розмір якої перевищує 50 ПМ. Нараховані її частини (наприклад, аванс), що не перевищують 50 ПМ. У такому разі ПСЗ не подається. Такий висновок не змінюється і у випадку, якщо нараховані частини заробітної плати, кожна з яких не перевищує 50 ПМ, були отримані суб'єктом декларування в один день (навіть за умови, якщо сума отриманих в один день, але окремо нарахованих частин доходу, перевищує 50 ПМ).

Приклад 3

Особі було нараховано аванс у розмірі, що перевищує 50 ПМ. Але фактично цей аванс до 15 числа місяця виплачено не було, натомість особа отримала його в кінці місяця. У такому випадку ПСЗ подається протягом 10 днів з моменту отримання коштів.

Приклад 4

За умовами цивільно-правового договору (наприклад, купівлі-продажу) третя особа зобов'язана виплатити суб'єкту декларування суму, що перевищує 50 ПМ. Але договір передбачає розстрочку платежів. Розмір кожного платежу не перевищував 50 ПМ. За таких обставин ПСЗ не подається.

Однак якщо третя особа здійснює разовий платіж за договором у розмірі понад 50 ПМ (наприклад 2 платежі одночасно або оплачує всю суму за договором тощо), або якщо умови договору про розстрочку платежу не будуть виконані, і оплата за договором буде проведена одним платежем, розмір якого перевищуватиме 50 ПМ, то у суб'єкта декларування виникне обов'язок подати ПСЗ.

Приклад 5

Суб'єкт декларування купує будинок і земельну ділянку, на якій він розташований, у одного продавця шляхом укладення двох окремих договорів. Вартість будинку перевищує 50 ПМ, а вартість земельної ділянки менша ніж 50 ПМ. У випадку здійснення одного платежу (у готівковій чи безготівковій формі) на ім'я продавця одночасно на виконання обох договорів вважається, що суб'єкт декларування здійснив один видаток, а отже, він має бути відображений у ПСЗ.

Скільки ПСЗ необхідно подати у разі одночасного придбання майна та здійснення видатку?

Варіант 1 - Якщо видаток здійснено в межах 10-денного строку з моменту набуття майна у власність.

У разі придбання майна, вартість якого перевищує 50 ПМ, подається одне повідомлення, в якому зазначаються відомості у відповідних розділах щодо придбаного майна та здійсненого видатку.

Це правило діє у випадку, якщо при придбанні майна суб'єкт декларування здійснив відповідний одноразовий видаток у той самий день або в межах 10-денного строку з моменту набуття майна у власність.

Варіант 2 - Якщо з будь-яких причин право власності на майно суб'єкт декларування набув в один день, а сплатив за нього пізніше ніж через 10 днів – подається 2 (або більше) ПСЗ.

Приклад 1

Декларант придбав нерухомість 13.09.2024. У цей день був укладений договір купівлі-продажу, внесені відповідні зміни в Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, суб'єкт декларування передав (перерахував) кошти продавцю.

У такому випадку подається 1 ПСЗ. У розділі 3 «Об'єкти нерухомості» зазначається інформація про квартиру, у розділі 9 «Видатки» – інформація про суму сплачених коштів.

Приклад 2

Вартість майна перевищує 50 ПМ, але була сплачена частинами, розмір кожної з яких не перевищує 50 ПМ.

ПСЗ подається після переходу права власності на таке майно (тобто за ознакою «придбання майна», а не за ознакою «здійснення разового видатку»).

5. Чи необхідно відобразити інформацію, яка була зазначена в ПСЗ, у декларації?

Так, з урахуванням порогів декларування у різних розділах декларації (абз. 2 п. 5 Порядку № 450/21).

Повідомлення про суттєві зміни в майновому стані за ст. 52 Закону не звільняє суб'єкта декларування від обов'язку подати декларацію та зазначити в ній відомості, передбачені ст. 46 Закону.

Наприклад, у разі отримання доходу на суму понад 50 ПМ суб'єкт декларування повинен подати про це ПСЗ. Зазначена інформація повинна бути також вказана у декларації цього суб'єкта декларування, що охоплює звітний період, у якому в суб'єкта декларування виник обов'язок подати відповідне ПСЗ.

! Законом встановлені різні пороги декларування для відображення інформації в декларації та в ПСЗ.

Так, у ПСЗ вказується інформація про отримання доходу, придбання майна або здійснення разового видатку на суму більше ніж 50 ПМ.

Однак у декларації відображаються:

усі доходи, все нерухоме майно, всі транспортні засоби незалежно від розміру / вартості,

цінне рухоме майно (крім транспортних засобів), вартість якого перевищує 100 ПМ.

Подарунок якщо розмір / вартість подарунка перевищує 50 ПМ. Подарунок є доходом (п. 7 ч. 1 ст. 46 Закону)

Заробітна плата, якщо її розмір більше за 50МП.

Внаслідок повернення позики, якщо разовий видаток (разовий платіж) перевищує 50 ПМ.

У випадку отримання доходу у вигляді страхової виплати на суму, яка перевищує 50 ПМ.

У разі придбання цінного рухомого майна (крім транспортних засобів) вартістю понад 50 ПМ, але менше ніж 100 ПМ, інформація про придбання такого майна відображається в декларації лише в розділі 14 «Видатки та правочини суб'єкта декларування», оскільки поріг декларування в цьому розділі становить 50 ПМ.

6. Особливості подання ПСЗ на період воєнного стану

Більшість суб'єктів декларування:

- звільняються від обов'язку подання ПСЗ, підстави для подання яких виникли у період з 24.02.2022 до кінця воєнного стану (абз. 3 п. 2-7 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону).

- зобов'язані подавати ПСЗ з моменту припинення чи скасування воєнного стану.

Суб'єкти декларування, які мають право на відтермінування подання декларацій:

звільняються від обов'язку подання ПСЗ, підстави для подання яких виникли з 24.02.2022 до припинення / скасування воєнного стану або іншого визначеного Законом строку (абз. 3 п. 2-7 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону, ч. 6 ст. 52 Закону).

зобов'язані подавати ПСЗ з моменту відновлення у них обов'язку подавати декларації.

! У разі одержання доходу (грошей, майна) для подальшої підтримки ЗСУ, постраждалих осіб від дій РФ, а також здійснення видатків за рахунок таких доходів, в період з 24.02.2022 до припинення або скасування воєнного стану (+ 1 місяць) ПСЗ не подається (п. 2-5 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону).

7. Як подати ПСЗ?

Подати повідомлення про суттєву зміну майнового стану (ПСЗ) можна через Єдиний державний реєстр декларацій, який адмініструється Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК). Ось покрокова інструкція, як це зробити:

1. Отримайте електронний цифровий підпис (ЕЦП)

Для входу до системи необхідний ЕЦП. Якщо ви ще не маєте його, зверніться до акредитованого центру сертифікації ключів (АЦСК), щоб отримати його.

2. Увійдіть до Єдиного державного реєстру декларацій

Перейдіть на сайт Єдиного державного реєстру декларацій НАЗК.

Натисніть кнопку "Вхід", виберіть ваш акредитований центр сертифікації ключів (АЦСК) і увійдіть за допомогою ЕЦП.

3. Виберіть розділ для подачі ПСЗ

Після входу в систему виберіть опцію "Повідомлення про суттєві зміни в майновому стані".

4. Заповніть форму ПСЗ

Внесіть дані про нове майно або отриманий дохід, який підлягає декларуванню.

Вкажіть тип змін: це може бути отримання доходу, придбання майна, подарунки або інші суттєві зміни.

Переконайтесь, що сума зміни майнового стану перевищує 50 прожиткових мінімумів для працездатних осіб (ця сума змінюється залежно від року, у 2024 році це близько 134 200 грн).

5. Перевірте та підтвердіть дані

Після внесення всіх даних уважно перевірте інформацію. Після цього натисніть "Подати".

6. Збережіть квитанцію

Після подачі документа система надасть вам квитанцію про прийняття повідомлення. Обов'язково збережіть її для підтвердження подачі.

Термін подачі:

Повідомлення про суттєву зміну майнового стану необхідно подати протягом 10 календарних днів з моменту настання такої зміни.

Важливо: відомості про суттєві зміни в майновому стані обов'язково мають бути відображені декларантом у черговій щорічній декларації за відповідний звітний період.

8. Відповідальність за неподання або несвоєчасне подання ПСЗ

Відповідальність за неподання або несвоєчасне подання повідомлення про суттєві зміни в майновому стані визначається **Законом України "Про запобігання корупції"** та відповідними статтями **Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП)** і **Кримінального кодексу України (ККУ)**. Нижче наведено детальну інформацію про відповідні санкції:

1. Адміністративна відповідальність

Згідно з **статтею 172-6 КУпАП**, особи, які зобов'язані подавати декларацію про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру, несуть адміністративну відповідальність за:

- **Несвоєчасне подання повідомлення про суттєві зміни в майновому стані** – коли зміни в майновому стані перевищують порогове значення (зазвичай еквівалент 50 прожиткових мінімумів) і не подані у встановлений термін (протягом 10 днів).
- **Санкції:** штраф у розмірі від **50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян** (це приблизно від 850 до 1 700 гривень).

2. Кримінальна відповідальність

Згідно зі **статтею 366-2 ККУ**, кримінальна відповідальність настає у випадку **умисного неподання декларації** або подання **завідомо неправдивих даних** у ній: